

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін ЧННПБ

ШМАНЬКО ТАРАС БОГДАНОВИЧ

**РОЛЬ ТОВАРНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСчм-21
Т. Б. Шманько

Науковий керівник:
к.е.н., ст.викл.Поляк-Свергун М.
М.

ТЕРНОПІЛЬ-2021

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТОВАРНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ
МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Поняття, загальна характеристика, історія розвитку ТН ЗЕД

Поняття «ідентифікація товарів у митних цілях» тривалий час викликає неоднозначне тлумачення серед дослідників та всіх зацікавлених осіб (експертів, учасників ЗЕД, посадових осіб митних органів та ін.). Незважаючи на важливість цих питань (оскільки всі митні операції пов'язані з ТН ЗЕД), структура та закономірності її побудови слабо досліджені та описані в науковій, спеціальній та методичній літературі.

Історія виникнення ТН ЗЕД має своє глибоке коріння і пояснює окремі питання, які виникають при появі окремих індивідуальних та «кошинкових» позицій, іменованих у ТН ЗЕД як «інші». Основою для формування та ведення ТН ЗЕД є Гармонізована система опису та кодування товарів (ГС).

Створення ГС довелося період бурхливого розвитку промисловості у середині минулого століття (1973-1983 рр.). Збільшений товарообіг між державами став основним поштовхом для її створення під егідою Ради митного співробітництва (нині Всесвітня митна організація). У цей період облік товаропотоків здійснювався в кожній державі прийнятої у ньому системі [23, с. 25].

Принципи побудови структури цих систем істотно відрізнялися один від одного і не могли бути єдиною базою для ведення статистики міжнародної торгівлі. Завершилося утворення світового господарства і це зажадало одноманітного розуміння статистичних публікацій даних різних країн, розроблення певних міжнародних стандартних прийомів обчислення показників та єдиних класифікацій.

ГС є системою, що складається з трьох невід'ємних один від одного елементів: номенклатури, ОПІ та приміток до розділів та груп (рис. 1.1). Елементи даної системи не можуть використовуватись окремо, оскільки вони доповнюють один одного для досягнення однієї мети – класифікації товару для застосування заходів державного регулювання товару, що переміщується через митний кордон [31, с. 93].

Відповідно до Конвенції про ГС країни, які підписали конвенцію про ГС, повинні зберігати постійними всі елементи системи. Але вони вправі створювати у номенклатурі додаткові рівні деталізації [24, с. 203].

В основу формування розділів номенклатури ГС лягли чотири основні товарні ознаки: принцип походження, хімічний склад, вид матеріалу, функціональне призначення. Це не означає, що ці ознаки товарів є вичерпними для віднесення товару до певного рівня деталізації, але є пріоритетними при виборі найбільшого рівня – товарного поділу[10].

При утворенні більшості груп у ГС та ТН ЗЕД закладено принцип послідовності обробки товарів: від сировини та напівфабрикатів до готових виробів, що створює сприятливі умови застосування ГС в митних тарифах, і навіть вказує значення товару міжнародної торгівлі.

Економічна наука стосовно ГС і ТН ЗЕД ставить питання: наскільки затребуваний конкретний товар суспільством, і який рівень його значимості в зовнішньоторговельного обороту. Із цього приводу Є.Ф. Борисов в хрестоматії з економічної теорії, говорячи про корисність як про здатність предмета «задовольняти бажання людини», підкреслює, що корисність «не однакова для різних індивідів – це судження здається зараз настільки очевидним, що важко зрозуміти, як серйозні вчені взагалі могли колись трактувати корисність як об'єктивна, загальна і навіть вимірювана властивість матеріальних об'єктів» [6, с. 23].

Корисність товару безглуздо розглядати у відриві від його споживчих властивостей та речовинного складу. Товар у структурах ГС та ТН ЗЕД розташований відповідно до його суспільної споживчої вартості. Наприклад,

незважаючи на те, що в ТН ЗЕД є 73 група (де класифікуються вироби із заліза), замки всячі та врізні (діючі за допомогою ключа, кодової комбінації або електричні) із недорогоцінних металів класифікуються у 83 групі та мають свою окрему товарну позицію – 8310.

Дані товари мають високий рівень значимості споживчої вартості практично у всіх країнах, тому вони виділені в ТН ЗЕД в окрему групу та товарну позицію. Це свідчить у тому, що, крім відомих критеріїв групування (призначення товару, матеріал виготовлення та інших.), є інший – це висока споживна вартість.

Цей критерій емпірично враховується суспільством під час кодування товарів у міжнародній торгівлі, проте наукового осмислення та обґрунтування ролі останнього у класифікаційних системах не в науковій літературі не наводиться.

Як показує практика, при класифікації (зворотній дії кодування) товарів по ТН ЗЕД, даний критерій відіграє істотну роль, та ігнорування його веде до систематичних помилок. При створенні ГС (основи ТН ЗЕД) розробники керувалися двома основними принципами:

- товар повинен володіти самостійною відмінною ознакою;
- товар повинен представляти інтерес, принаймні, для кількох країн.

Наявність індивідуального коду товару у ТН ЗЕД є важливою для державного регулювання. Наприклад, у першій редакції ГС було виділено тільки дві товарні позиції для капусти (брюссельська та броколі). Білокачанна капуста, що мала значну вагу у зовнішньоторговельній діяльності нашої країни порівняно з брюссельською та броколі, класифікувалася в товарній позиції «інші». Ця невідповідність була усунена в наступних редакціях ГС [23, с. 26].

Очевидно, що відповідно до національних потреб та економічних інтересів країни важливо використовувати право деталізації ТН ЗЕД на рівні 10 знак. Особливу значимість це має у сфері нетарифного регулювання та заходів заборонно-обмежувального характеру для товарів із різною

споживчою вартістю. Наприклад, дослідження І. Г. Бережнюк показують, що крім урахування вимог безпеки при ввезенні на митну територію м'яса з високим та низьким вмістом м'язової тканини є доцільність деталізації ТН ЗЕД на 10 знаку та додаткового введення ряду категорій з урахуванням споживчої вартості м'яса [2, с. 146].

Отже, повертаючись до історії виникнення ТН ЗЕД. Гармонізована система є основою більшості національних класифікацій номенклатури. Нині систематизацію її основи виконують понад 180 країн. Гармонізована система кодування товарів допускає можливість збільшення коду (його деталізації) у рамках національного законодавства учасників СОТ, якщо це необхідно, наприклад, для забезпечення потреб держави (з метою статистичних цілей, з метою встановлення митних тарифів тощо). При цьому перші шість знаків коду повинні застосовуватись у національних класифікаціях без змін та доповнень. З 1 січня 2017 року застосовується нова редакція Гармонізованої системи (Harmonized System 2017), яка містить понад 230 коригувань щодо попереднього стандарту 2012 року.

У Європейському Союзі використовується стандарт «Комбінована номенклатура (Combined nomenclature або CN)» – класифікатор товарів ЄС, що ґрунтується на ДС СОТ. CN-код товару містить 8 символів, перші 6 з яких відповідають коду товару за ДС СОТ. Для визначення митних тарифів ЄС використовується TARIC-Code (TARif Intégré Communautaire; Integrated Tariff of the European Communities).

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) — складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та затверджується законом про Митний тариф України.

1.2. Сутність та призначення класифікаційної системи об'єктів митного контролю товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності

Можна припустити, що відсутність теоретичних положень, що розкривають взаємозв'язок споживчої вартості та класифікації товарів у ТН ЗЕД, не дозволяє достатньо деталізувати ТН ЗЕД з метою виділення у ній високоякісних товарів. Це, у свою чергу, не дозволяє створювати сприятливі умови для забезпечення вітчизняного ринку товарами, що мають високу споживчу вартість.

Особлива важливість ідентифікації та класифікації товарів відповідно з ТН ЗЕД пов'язана з тим, що всі наступні етапи митного контролю прямо чи опосередковано пов'язані з кодом товару. Зокрема, це визначення ставки мита, порядок обчислення митних платежів, контроль заявленої митної вартості, застосування заборон та обмежень, визначення країни походження та ін [11, с. 749].

Наприклад, відповідно до митного законодавства товар вважається походженням з даної країни, якщо в результаті здійснення операцій з переробки чи виготовлення товарів відбулося зміна класифікаційного коду товарів за ТН ЗЕД лише на рівні перших чотирьох знаків.

Основною причиною слабкої деталізації ТН ЗЕД є складність ідентифікації виділених груп товарів через відсутність спеціалізованих методик. Очевидно, що виділення окремих категорій у ТН ЗЕД, не забезпечених засобами та методами ідентифікації, завдадуть значно більше шкоди, якби вони класифікувалися в позиції «інші».

А. І. Калініченко у своїй роботі дуже близько підійшов до досліджуваної проблеми. Їм була зроблена спроба розробки показників відповідності та алгоритму аналізу відповідності між застосуваннями, можливими для виробу, та застосуваннями, необхідними для його споживача [23, с. 26].

Розглянутий вище науковий доробок показав, що не до кінця розроблено категоріальний апарат, незрозуміла модифікація економічної природи споживчої вартості в умовах міжнародного ринку, недостатньо чітко

та повно розкрито її роль у структурі побудови ГС та ТН ЗЕД. Якщо загальна споживча вартість становить зміст багатства суспільства, будь-який товар, будучи частинкою цього багатства, отримує у даних номенклатурах якісну оцінку за його кодуванні.

Розглянемо, як споживча вартість впливає виділення індивідуального коду у них. Насамперед, слід зазначити, що товар, що володіє споживчою вартістю, при формуванні структури ГС виявляє певну подвійність. Зокрема, під час кодування товару (у т.ч. при виділенні окремої позиції) основне значення має рівень його значимості на міжнародному ринку (обсяг товарообігу у різних висловлюваннях), а за класифікації – сукупність його споживчих властивостей, обумовлених речовим складом, технологією виробництва та ін., Визначають його напрямок використання (рис.1. 2).

Визначення статусу товару в ГС (визначення рівня його значущості) є досить складною процедурою, в якій присутні інтереси суб'єктів (держав), які беруть участь у розробці класифікаційної частини номенклатури ГС. При цьому, крім споживчих властивостей товару, враховуються інші аспекти (економічні, соціальні та ін.) [4].

При формуванні та подальшому внесенні змін до номенклатури ГС споживча вартість товару ранжується конкретною групою експертів у Комітеті з ГС (що представляють інтереси різних країн) у порядку зниження/підвищення рівня її значущості (в т.ч. з урахуванням даних 22 зовнішньоторговельної статистики).

Досі відсутнє єдине теоретичне осмислення поняття «рівень значущості споживчої вартості» у ДС та ТН ЗЕД. Очевидно, що при вирішенні питання про виділення для товару індивідуальної позиції чи субпозиції у міжнародних номенклатурах цей параметр має бути керуючим. При ідентифікації та класифікації товарів відповідно до ТН ЗЕД, по-перше, важливо знати (при необхідності встановити) речовинний склад товару, по-друге, необхідно визначити функціональне призначення та можливі напрями його використання. Для цього на практиці (за потреби) проводять

ідентифікаційну експертизу у вигляді інструментальних методів. Наприклад, для виміру фізико-хімічного складу, температури спалаху, щільності, глибини обробки та ін [22].

Таким чином, класифікується упередметнений бік економічної категорії «товар», тобто річ, що володіє комплексом корисних споживчих властивостей. При цьому інший бік товару (мінова вартість) практично не відіграє будь-якої ролі при його кодуванні в ГС, проте вона може бути використана на національних рівнях для вирішення внутрішніх завдань країн (рис. 1.3).

Згідно рис. 1.3 застосувати інструменти митно-тарифного та нетарифного регулювання, а також систему заходів заборонно-обмежувального характеру, можна лише до товару, що має митне найменування (код ТН ЗЕД). Складність класифікації окремих товарів часто не дозволяє правильно використовувати дані інструменти [30].

Класифікаційна частина ТН ЗЕД нерозривно пов'язана із Примітками до різних рівнів її деталізації та Основними правилами інтерпретації. Усі разом вони утворюють одну нерозривно пов'язану юридично значиму систему.

Слід зазначити, що Пояснення до ТН ЗЕД (на відміну від самої ТН ЗЕД) не мають юридичної сили та є допоміжними публікаціями, які необхідні для більш коректного пошуку місця товару у номенклатурі та присвоєння правильного коду. Вони містять коментарі до всіх складових частинам ТН ЗЕД (наприклад, наукові латинські або місцеві назви рослин, тварин, місця зростання рослинності, хімічні формули для органічних або неорганічних хімічних сполук, назви дорогоцінних або напівдорогоцінного каміння, малюнки, таблиці або схеми і т.д.).

Відповідно до положень Конвенції про ГС Пояснення до номенклатури ДС можуть розглядатися митними адміністраціями як практичний посібник з ідентифікації товарів.

1.3. Нормативно-правова база функціонування товарної номенклатури ЗЕД в Україні

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності складена на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та являє собою систематизований перелік товарів, який складається з кодів товарів та найменувань для цих кодів.

Коди в УКТЗЕД складаються з десяти цифрових знаків та об'єднані у товарні позиції, позиції – в групи, а групи – в розділи. Для визначення кодів товарів керуються положеннями Основних правил інтерпретації УКТЗЕД, визначених у додатку до Закону України «Про Митний тариф України» [17].

Процедура визначення коду товару здійснюється декларантом з урахуванням Пояснень до УКТ ЗЕД, затверджених наказом Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 № 401 [35].

Визначений код товару вносить ся до графи 33 митної декларації. Перевірка правильності визначення коду за УКТ ЗЕД здійснюється посадовою особою митниці ДФС з використанням програмного забезпечення, яке містить автоматизована система митного оформлення.

Правильність визначення коду товару напряму впливає на застосування необхідних заходів нетарифного регулювання, визначення ставки мита та, відповідно, повноту стягнення митних платежі в. У разі виникнення обґрунтованих сумнівів в щодо правильності визначення коду товарів посадова особа підрозділу митного оформлення скеровує запит та документи подані до митного оформлення до спеціалізованого підрозділу митниці [27].

Зазначений підрозділ приймає Рішення про класифікації товарів за УКТ ЗЕД, яке, відповідно до вимог статті 69 Митного кодексу України, для митних цілей є обов'язковим. Реквізити зазначеного рішення вносять ся у митну декларацію. Для визначення фізичних характеристик та/або хімічного складу товарів до процедури митного оформлення та митного контролю

можуть залучатися Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень ДФС та її територіальні підрозділи.

Дії по проведенню експертних досліджень товарів, що переміщуються через митний кордон, можуть бути виділені в окреме митне провадження, яке має так і стадії:

- формування питань дослідження й оформлення запиту зацікавленим підрозділом митниці;
- відбір проб і зразків товарів, що переміщуються через митний кордон;
- накладення на відібрані проби та зразки митного забезпечення;
- направлення запиту та відібраних проб та зразків до Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень;
- проведення досліджень по визначенню фізичних властивостей та/або хімічного складу товарів відповідно до сформованих питань;
- оформлення результатів експертних досліджень у формі висновку;
- направлення висновку Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень до зацікавленого підрозділу митниці.

Таким чином, правильність визначення коду товару за УКТЗЕД в механізмі митно-правового регулювання має ключове значення, оскільки більшість нормативних актів у сфері нетарифного регулювання та Митний тариф України визначають коди товарів за УКТЗЕД, до яких мають застосовуватися відповідні заходи та ставки мита.

Висновки до розділу 1

На підставі написаного вище можна дійти таких висновків. Особливої необхідності існування будь-якої спеціальної номенклатури могло й бути, якби у країні випускалося кілька товарних видів. Проте, у всьому світі виробляється великий асортимент різної продукції. Економічне функціонування світових країн є експорт та імпорт тисяч видів різних

товарів, а також наявність системи, яка дозволяє однозначно застосовувати заходи нетарифного та тарифного регулювання до тих чи інших видів товарів. Таке становище зумовлює створення Всесвітньої митної організації гармонізованої системи класифікації та товарного кодування.

Слід зазначити, що Пояснення до ТН ЗЕД (на відміну від самої ТН ЗЕД) не мають юридичної сили та є допоміжними публікаціями, які необхідні для більш коректного пошуку місця товару у номенклатурі та присвоєння правильного коду. Вони містять коментарі до всіх складових частинам ТН ЗЕД

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності складена на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та являє собою систематизований перелік товарів, який складається з кодів товарів та найменувань для цих кодів.

Коди в УКТЗЕД складаються з десяти цифрових знаків та об'єднані у товарні позиції, позиції – в групи, а групи – в розділи.

Таким чином, правильність визначення коду товару за УКТЗЕД в механізмі митно-правового регулювання має ключове значення, оскільки більшість нормативних актів у сфері нетарифного регулювання та Митний тариф України визначають коди товарів за УКТЗЕД, до яких мають застосовуватися відповідні заходи та ставки мита.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

2.1. Механізм визначення коду товару при здійсненні митного оформлення

Під українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) розуміють перелік товарів, який підлягає системі та складається з кодів товарів, а також назв для цих кодів. Як правило, ці коди в УКТ ЗЕД унітарні у товарні позиції, позиції – угрупованні, а групи – в розділи. Щоб визначити коди товарів керуються положеннями Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, враховуючи примітки до розділів, груп, позицій, підпозицій категорій та підкатегорій. Найменування розділів та груп в УКТ ЗЕД не мають жодної юридичної сили

УКТ ЗЕД як єдина митно-статистична номенклатура має відповідати вимогам ГС ВМО та Комбінованій номенклатурі ЄС, які є її світовими основами (рис. 2.1).

Всього в УКТ ЗЕД є ХХІ розділ та 97 груп. Розділи в УКТ ЗЕД значать римськими цифрами, а групи – арабськими цифрами. Звернемо увагу на те, що у 77 групі в УКТ ЗЕД не деталізована, тобто вона не включає товарних кодів. Для її можливого використання у майбутньому ця група є зарезервована. Інші 96 груп товарів розписані в УКТЗЕД на товарні позиції.

Товарні позиції значать числом з 4 арабських цифр. Товарні позиції в свою чергу розписані на товарні підпозиції – шестицифрові коди. Товарні підпозиції в УКТЗЕД, діляться на категорії (коди, що складаються з восьми цифр), а товарні підкатегорії – на товарні підкатегорії (коди, що складаються з десяти цифр). Приклад зазначених товарних угруповань наведений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Коди товарних позицій, які не можливо деталізувати ведуться з значної кількості цифр, та кінчаються нулями, наприклад:

Також можуть зустрічатися позиції зарезервовані для їх можливого використання у майбутньому або на даний час в УКТ ЗЕД ліквідовані, вони позначаються у товарній позиції квадратними дужками, наприклад [7825], [5805] та [5284]. В УКТ ЗЕД деталізацією називається розділення товарів що класифікуються за одним кодом на декілька кодів.

У митних статтях та книгах пишуть, що УКТ ЗЕД побудована за принципом ієрархічного розташування товарів. Довший код в УКТ ЗЕД (вищий рівень деталізації) має повторювати код нижнього рівня деталізації. Найвищий рівень деталізації товарів у Митному тарифі України відповідає десятизначним товарним кодам. Структуру десятизначного коду товару в УКТЗЕД можна показати у вигляді діаграми (рис. 2.2).

Даний рис. 2.2 відображає 10-значний код в УКТ ЗЕД, який побудований таким чином, де перші чотири цифри цього коду є числовим кодом товарної позиції, до складу якої ці коди входять. Така необхідність також використовується щодо підпозицій та категорій.

Слід відмітити, що в УКТ ЗЕД найменування товарних угруповань (назви товарних позиції, підпозицій та категорій), що деталізуються постійно

закінчуються двокрапкою (:). Крапка з комою (;) в найменуваннях товарних позицій та назвах інших товарних угруповань застосовується для розділення між собою відмінних угруповань товарів, які розбивають за різними кодами, наприклад у межах товарної позиції.

“Після крапки з комою повсякчас починається опис або назва другого, окремого товарного угруповання, що ранжується в цій товарній позиції (або іншому товарному угрупованні). Крапку з комою в назві позиції можна вважати ознакою (вказівкою) того, що товарна позиція деталізується (розділяється на коди) відповідно до різних товарних угруповань, що розділені крапкою з комою в назві товарної позиції” [45]. Табл. 2.2 ілюструє, що найменування товарної позиції 9020 складається з трьох груп товарів, котрим відповідають різні десятизначні коди.

В УКТЗЕД перед назвами товарів ставляться дефіси, наприклад

Таблиця 2.2

Назва товарної позиції 9020 складається з трьох груп товарів, яким відповідають різні десятизначні коди.

Таблиця демонструє, що дефіси проставляють як перед назвами товарів з кодами, так і перед найменуваннями товарів без кодів. Назвами товарів одного рівня деталізації вважаються найменування, які мають однакові кількості дефісів. “Дефіси призначені для застосування положень шостого Основного правила інтерпретації УКТ ЗЕД під час класифікації товарів на рівні підпозицій, категорій та під категорій” [45]. Кома, яка використовується в найменуваннях товарних позицій та інших товарних угрупованнях не має

Коди десятизначні, які не є деталізованими на національному рівні закінчуються нулями, наприклад:

У Митному тарифі України міститься 10463 десятизначних кодів товарів (товарних підкатегорій), більшість із них на національному рівні деталізовані 1907 на товарні підкатегорії, що становить 18% від загальної кількості десятизначних кодів.

Деталізація на національному рівні в УКТЗЕД здійснена для низки товарних угруповань, безпосередньо для текстилю, верстатів, сільськогосподарських товарів, електроніки, товарів хімічної промисловості, нафтопродуктів, зброї, товарів, які вживаються для промислового збору транспортних засобів тощо.

Слід зазначити, що деталізація товарів на національному рівні в УКТЗЕД є зняряддям для збереження ставок ввізного мита, коли, відповідно, коди (два або більше), що відповідають розбіжні ставки ввізного мита згортуються в один код. Інші коди, які деталізовані для потреб авіа- та автобудівної промисловості України. Лише на основі обсягів імпорту або експорту, тих чи інших товарів, може виникнути необхідність проведення деталізації кодів УКТЗЕД на національному рівні, на засадах пропозиції міністерств, відомств, асоціацій тощо.

Деколи виникають ситуації, коли однозначна класифікація товарів згідно з текстовим описом є неможливою бо, наприклад, товар призначений для виконання кількох функцій або виготовлений з декількох матеріалів і, відповідно, його можна віднести одночасно до кількох товарних під позицій. У даному випадку для визначення товарного коду згідно з УКТЗЕД застосовуються примітки до розділів і груп та основні правила інтерпретації.

Примітки до розділів і груп товарної номенклатури врегульовують спірні ситуації не тільки між сирцем і призначеннями, а також можуть бути випадки відмінного ступеня обробки товарів. Зауваження виключають конкретні товари з визначених розділів і надають конкретні терміни.

У випадку, коли вказаних в УКТЗЕД приміток для однозначної позиції товару недостатньо, застосовуються Основні правила інтерпретації класифікації товарів. Відповідно до певних послідовностей, які вказані у правилах, товари однозначно підходять до певного товарного коду [27].

Так як код товару впливає на рівень митних ставок, одним із видів ухилення від сплати мита є невірна класифікація товару згідно з УКТЗЕД. У зв'язку із збільшенням кількості таких порушень, ДМСУ створено базу даних по товарах групи ризику, що найчастіше декларуються суб'єктами ЗЕД не за своїм найменуванням з метою зменшення суми мита. Проте, вирішення цієї проблеми вимагає, насамперед, наявності значної кількості висококваліфікованих товарознавців, яких бракує у митних органах.

Гармонізована система опису та кодування товарів ведеться лише на основі кодів товарів та назв товарів, що підрозділяються за певними кодами. Відповідно, зважаючи на побудову Митного тарифу України уведення відповідної діяльності та прийняття ухвал щодо внесення змін до одиниць виміру та обліку у Митному тарифі України припадає до компетенції підрозділу ДФС з митної статистики.

Використання у Митному тарифі України однакових для усіх держав Світу одиниць виміру та обліку є необхідною умовою для забезпечення напрацювання показників митної статистики, що приймаються до уваги під час укладання міжнародних угод про вільну торгівлю для зіставлення торгових потоків та аналізу втрат чи прибутків внаслідок внесення змін до ставок ввізного мита. Дана універсальність одиниць виміру та обліку дозволяє розбирати потоки товарів з ціллю виявлення контрабандних схем.

Гарантування універсальності, тобто можливості співставлення митної статистики є неодмінною вимогою ООН. Показники митної статистики

займають важливе місце при прийнятті рішень стосовно перегляду кодів Гармонізованої системи опису та кодування товарів. Згідно до обсягів торгівлі в теперішніх версіях Гармонізованої системи опису та кодування товарів утворюються нові коди або згортаються „старі” коди, які мають не значні обсяги у світовій торгівлі.

Відповідно ВМО підтримує ГС опису та кодування товарів в актуалізованому стані та здійснює контроль над необґрунтованим зростанням кодів в Гармонізованій системі опису та кодування товарів.

Для забезпечення напрацювання митної статистики України у Рекомендаціях Всесвітньої митної організації про вживання стандартних одиниць кількості для спрощення збору, порівняння та аналізу міжнародної статистики на основі Гармонізованої системи записано, що “Всесвітня митна організація рекомендує, наскільки це можливо, застосовувати у національних митних тарифах не менше ніж 90 % стандартних одиниць виміру та обліку, які зазначені у додатку до цих Рекомендацій” [6]. Таку рекомендацію Всесвітньої митної організації необхідно уважати при прийнятті рішень щодо внесення змін до Митного тарифу України у частині одиниць виміру та обліку. Слід зазначити, що у Митному тарифі та Гармонізованій системі опису та кодування товарів, основною одиницею виміру та обліку є кілограми. У Митному тарифі України вони позначені рисою: (–).

Автоматизація аналізу структури УКТ ЗЕД (Митного тарифу України) дозволяє мінімізувати суб’єктивні фактори та скорочує втрати робочого час під час розробки нових версій УКТЗЕД.

Відповідно до статті 194 Митного кодексу України, попереднє повідомлення про намір ввезти товари на митну територію України здійснюється шляхом надання органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого товари будуть пред’явлені для митного оформлення, попередньої митної декларації або іншого документа, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 цього Кодексу [27]. Попередня митна декларація оформлюється у Порядку виконання митних формальностей при

здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації та направляється до ЄАІС Держмитслужби (раніше, до 2020 року це – ДФС) у формі електронного документа.

Документами контролю за переміщенням товарів можуть слугувати митна декларація, авіацій на вантажна накладна (Air Waybill), коносамент (Bill of Lading), накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/СМГС), книжка МДП (Carnet TIR), книжка А.Т.А. або книжка СРД.

Процедура переміщення товарів по території України під митним контролем у разі вивезення аналогічна зазначеній процедурі ввезення, однак має одну особливість: митницею призначення визначається митниця, підрозділи якої розташовані у пунктах пропуск у через державний кордон. Виконання адміністративних процедур у пункті пропуск у разі вивезення полягає у фактичному пропуск у товарів та транспортних засобів через митний кордон на підстав і митної декларації, оформленої у митниці відправлення.

Таким чином, дотримання встановленого порядку переміщення товарів через митний кодон – дієвий інструмент механізму митно-правового регулювання, основною метою якого є забезпечення надання товарів та транспортних засобів митниці у незмінному стані для застосування в подальшому всіх заходів митно-тарифного регулювання передбачених законодавством.

З метою реалізації системи управління ризиками в органах виконавчої влади, що реалізують митну політику, впроваджена автоматизована система аналізу й управління ризиками (далі – АСАУР).

Відповідно до п. 3 Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 №685, автоматизована система аналізу та управління ризиками (АСАУР) – це сукупність програмно-інформаційних комплексів,

які забезпечують функціонування системи управління ризиками і під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів [33].

АСАУР вбудована в Автоматизовану систему митного оформлення. Зазначена система дає змогу інспектору митниці Держмитслужби перевіряти інформацію, занесену у митні декларації, за допомогою спеціалізованого програмно-інформаційного комплексу.

Інформація, визначена у митній декларації, обробляється та аналізується. Залежно від результатів обробки система генерує ступінь ризику проведення зовнішньоекономічної операції та видає посадовій особі митниці перелік митних формальностей для перевірки законності зовнішньоекономічної операції.

Наступна стадія митного оформлення передбачає проведення перевірки відповідності опису товару його найменуванню та коду за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД). Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності складена на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та являє собою систематизований перелік товарів, який складається з кодів товарів та найменувань для цих кодів.

Коди в УКТ ЗЕД складаються з десяти цифрових знаків та об'єднані у товарні позиції, позиції – в групи, а групи – в розділи. Для визначення кодів товарів керуються положеннями Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, визначених у додатку до Закону України «Про Митний тариф України» [17]. Процедура визначення коду товару здійснюється декларантом з урахуванням Пояснень до УКТ ЗЕД, затверджених наказом Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 № 401 [35]. Визначений код товару вноситься до графа 33 митної декларації.

Новий ЗУ «Про Митний тариф України» від 04.06.2020 № 674-ІХ вступив в силу з 01.07.2020.

Багато кодів УКТ ЗЕД залишилися незмінними за всією довжиною. На рівні перших чотирьох символів взагалі майже нічого не змінилося.

Проблемними аспектами класифікації товарів в Україні є: велика диференціація ставок мита на ідентичні товари; не достатньо реформована структура митниць та проблеми з кадровим забезпеченням спеціалізованих підрозділів; не достатнє забезпечення матеріальної і методологічної баз національних митних лабораторій модерним світовим вимогам; незлагодженість окремих висновків із висновками органів стандартизації.

2.3. Аналіз використання УКТ ЗЕД вітчизняними митними органами в процесі митного регулювання

Зростання розмірів зовнішньоекономічної діяльності без проведення результативних заходів контролю негативно позначається на дотримання митних інтересів країни та загрожує її митній безпеці. Важливим інструментом забезпечення захисту митних інтересів є митні платежі, що з одного боку, є інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а з другого — вагомим джерелом формування доходів Державного бюджету України. На сьогоднішній день – в середньому 38% за останні п'ять років. Відповідно, забезпечення результативного адміністрування митних платежів є актуальним та важливими завданням, яке стоїть перед митними органами країни, та потребує постійного вдосконалення.

Розглянемо практичне здійснення даного механізму у розрізі експорту та імпорту товарів України у 2020 році (рис. 2.3).

Встановлено за результатами структурного аналізу, що найбільші частки в експорті зовнішньої торгівлі товарами України у 2020 році припадають на такі товарні розділи:

- продукти рослинного походження 24,2 %;
- недорогоцінні метали та вироби з них 18,4 %;
- машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання 9,1 %;
- мінеральні продукти 10,8 %;

- готові харчові продукти 6,8 %.

Відповідно, в 2020 році у загальній структурі експорту товарів України на ці розділи товарів припадає 69,3 % загального обсягу експорту країни.

Враховуючи це, поглиблений аналіз умов експорту товарів у зовнішній торгівлі та географічної структури буде здійснюватися саме за цими п'ятьма розділами.

При використанні такого ж підходу щодо товарних позицій у сфері імпорту дозволило визначити такі товарні розділи (рис. 2.2):

- машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання 21,3 %;
- мінеральні продукти 15,9 %;
- продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості 13,5 %;
- засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби 10,6 %;
- полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них 6,3 %
- недорогоцінні метали та вироби з них 5,8 %.

Якщо розглянути загальну структуру імпорту товарів України то імпорт товарів припадає більше 73,4 % імпорту країни, але враховуючи необхідність подальшого поглибленого аналізу умов торгівлі на основі використання УКТ ЗЕД, можемо здійснити аналіз оподаткування товарів імпорту.

При формуванні, на основі подачі митних декларацій, під час оформлення яких сплачуються митні платежі, можна прослідкувати динаміку оподаткованого імпорту, який, безумовно, є важливим фактором впливу на надходження митних платежів, а також показником податкового навантаження наведено на рис. 2.3.

За даними рис. 2.3 дані свідчать, що до 2020 р. була позитивна тенденція щодо зростання оподаткованого імпорту на 40,31% за період з 2016 р. по 2019 р., що впливало на збільшення обсягів митних платежів. Також дані свідчать, що внаслідок проведення вдалих заходів органами Державної митної служби України, які були спрямовані на підвищення

ефективності адміністрування митних платежів, було збільшене податкове навантаження митними платежами на 1 дол. США оподаткованого імпорту за 2017-2020 роки з 0,25 до 0,27 цента.

Також, ми здійснили аналіз митних платежів від імпорту на основі груп товарів серед загального обсягу оподаткованого імпорту (рис. 2.4), що сприяють акумуляції найбільших сум митних платежів до Державного бюджету України. Ми сформулювали п'ять товарних груп згідно з УКТ ЗЕД, надходжень митних платежів які складають найбільший обсяг до бюджету. Відповідно у минулому році по цих групах товарів було забезпечено 63% від загального розміру митних платежів.

За даними табл. 2.4 найбільше надходжень у 2020 р. по сплаті митних платежів до Державного бюджету відбулось по 27 групі товарів згідно з УКТ ЗЕД – 27,62% від загального обсягу надходжень митних платежів. По 87 групі товарів відповідно до УКТ ЗЕД ми прослідковуємо, що відбулось забезпечення надходжень від загального обсягу митних платежів 14,76%.

Також ми провели аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету України. Слід зазначити, що зростання надходжень у цілому та за різними групами товарів свідчить про посилення контролю та високий рівень ефективності заходів адміністрування митних платежів, що використовують митні органи. Але разом з тим питання правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД залишаються досить суттєвими (табл. 2.1) та входять до найбільш розповсюджених порушень, які здійснюють суб'єкти ЗЕД, разом з проблемами правильного визначення митної вартості та правильного декларування країни походження товарів.

Дані табл. 2.1 свідчать про зростання обсягів додаткових надходжень митних платежів за результатами здійснених контрольних заходів органами Державної митної служби України за 2018-2020 рр. на 46,98 %. Не зважаючи на те, що в загальному обсязі додаткові надходження зросли, надходження додаткових митних платежів від контролю за правильністю класифікації товарів скоротились на 1,82% – цей показник вказує на те, що відбувається

своєчасне та правильне декларування товарів, внаслідок роз'яснень та своєчасного контролю з боку митних органів.

Значну частку додаткових надходжень митних платежів складають платежі від контролю за правильністю декларування країни походження товарів і від контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, і у порівнянні з 2018 роком, їх частка у 2020 році зросла на 58,10 % і 48,80% відповідно.

В цілому, можна відмітити, що значний обсяг нарахувань додаткових митних платежів щорічно відбувається також через перевірку: правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, що має значний вплив на визначення виду мита (преференційне, пільгове або повне) та розмір його ставки, а також достовірності преференційних сертифікатів походження товарів.

Таким чином, правильність визначення коду товару за УКТ ЗЕД в механізмі митно-правового регулювання має ключове значення, оскільки більшість нормативних актів у сфері регулювання та Митний тариф України визначають коди товарів за УКТ ЗЕД, до яких мають застосовуватися відповідні заходи та ставки мита.

Висновки до розділу 2

Отже, Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД) є товарною номенклатурою Митного тарифу України. Водночас коди товарів та їх назви застосовуються в інших нормативно-правових актах України. Насамперед це Податковий кодекс України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі накази та інше. УКТ ЗЕД в Україні використовують не лише для стягнення мита, але й, наприклад:

- для потреб збирання статистичних даних про зовнішню торгівлю;
- для митного оформлення товарів, щодо яких запроваджені обмеження на імпорт та експорт;
- для оподаткування підакцизних товарів, або товарів, для яких знижені ставки ПДВ;
- для визначення правил походження (в багатьох випадках вважається, що переробка визначає походження товару за умови, що вона призводить до зміни тарифної позиції).

Використання УКТ ЗЕД що побудована на принципах Гармонізованої системи опису та кодування Всесвітньої митної організації визначає такі прерогативи:

- відбувається спрощення міжнародних торговельних переговорів та врегульовуються торговельні спори;
- спрощується акумулювання, порівняння і аналіз даних торговельної статистики;
- відбувається значна заощадливість, оскільки можна уникнути перекласифікації товарів при перетинанні кордону між державами або при переході від одного виду економічної діяльності до іншого (наприклад, виробництво, транспортування, експорт);
- з'являється перспектива стандартизації торговельної документації і даних, які є важливими для електронного обміну показниками між різними

країнами або різними видами діяльності (наприклад, митниця – транспорт – страхування – банк).

Слід зауважити, що для потреб запровадження окремих заходів, які впливають на імпорт або експорт, опис товарів не ґрунтується на митній номенклатурі.

Це результат, а саме: посилення контролю за використанням податкових пільг; своєчасне попередження незаконних схем з ввезення на митну територію України товарів; ефективний контроль за правильним визначенням бази оподаткування, своєчасним та правильним декларуванням; посилена робота з визначення та управління ризиками у митній справі.

Таким чином, до цих товарів не використовуються звичні методи тарифної класифікації. Зокрема, це стосується реєстрів подвійного призначення. Зазначені у таких переліках товарів коди УКТ ЗЕД мають довідковий характер.

Здійснивши аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету України зростання надходження у цілому та за різними групами товарів свідчить про посилення контролю та високий рівень ефективності заходів адміністрування митних платежів, що використовують митні органи. Але разом з тим питання правильної класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД залишаються досить суттєвими та входять до найбільш розповсюджених ексцесів, які здійснюють суб'єкти ЗЕД, разом з проблемами правильного визначення митної вартості та правильного декларування країни походження товарів.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТОВАРНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

3.1. Зарубіжний досвід використання товарної номенклатури як елемента митно-тарифного регулювання та можливості його впровадження в Україні

Проаналізувавши все вищеперелічене можна зробити висновок, що інститут механізму митно-тарифного регулювання в Україні тільки отримує свій розвиток. На даному етапі інтеграції перед Україною стоять непрості завдання з розвитку і диверсифікації економіки держави, створення умов для структурних змін і зміцненню конкурентоспроможності країни. З цією метою для того щоб активно впроваджувати і ефективно застосовувати ті чи інші методи митно-тарифного регулювання в Україні, нами вивчено та проаналізовано досвід зарубіжних країн для подальшої можливої їх адаптації.

При проведенні формування митної політики та механізму вживання інструментів митно-тарифного регулювання для України є використання запозичення світового досвіду – а саме досвіду тих держав, яким вдалося зробити продуктивну систему митно-тарифного регулювання.

Отже, звернемося до методів митно-тарифного регулювання в Європі. Як в торгівлі між державами-членами Європейського Союзу (далі за текстом ЄС), так і з третіми країнами застосовується Єдиний митний тариф ЄС.

Він представлений в форматі двох видів: офіційне (Спільний митний тариф) видання та інтегроване (розширене) видання, що містить повнішу інформацію.

В основі тарифу з 1 січня 1988 р лежить восьмизначна номенклатура (шестизначний основний код товару та два знаки додаткової деталізації),

сформульована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів [14].

Офіційне видання тарифу має двоколонні структуру, де перша колонка - це автономні мита, які визначають максимально можливий обсяг платежів, що стягуються. Їх діапазон варіюється від 4 до 25%.

Хоча важливо відзначити, що деякі категорії товарів не потрапляють під це правило. Наприклад, акцизи на автомобільні засоби і тютюн досягають оподаткування 29% і 180% відповідно.

Друга колонка включає в себе конвенціональні ставки. Іншими словами, це розмір мита, яке застосовується до країн-користувачів режиму національного сприяння (РНС), країнам-членам Світової організації торгівлі (СОТ), а також країнам, з якими ЄС уклав угоду про надання преференцій.

Для продуктів харчування та товарів сільського господарства застосовується ставка рівна 10-13% від автономної, для інших категорій товарів 25-70%. Важливо й те, що Спільний митний тариф є основним джерелом бюджету ЄС, адже він дозволяє вести загальну митну і торговельну політики, доходи від яких надходять безпосередньо Європейському співтовариству.

Тепер розберемося, що ж являє собою інтегрована форма єдиного митного тарифу ЄС. Інтегрований тариф повинен використовуватися Комісією Європейського союзу і державами-членами для реалізації заходів ЄС щодо імпорту, а також, в необхідній мірі, експорту та торгівлі між державами-членами.

Інтегрований тариф ЄС включає:

- положення Гармонізованої системи опису та кодування товарів;
- положення Комбінованої номенклатури товарів;
- положення з особливих тарифних заходів ЄС: тарифні вилучення, тарифні квоти, тарифні преференції з урахуванням тарифних квот і стель, узагальнена система тарифних преференцій для країн, що розвиваються, антидемпінгові і компенсаційні мита, митні збори, компенсаційні збори,

змінювані компоненти для випадків перероблення сільськогосподарських продуктів, компенсаційні умови для нових членів, періодичні ціни за одиницю продукту (для деяких псуються), мінімальні ціни і відсильні ціни, заборона на імпорт, обмеження імпорту, заходи безпеки імпорту, допоміжний торговий механізм для нових членів, заборона на експорт, обмеження експорту, заходи безпеки експорту, повернення платежів при експорті [8].

Тобто цей механізм поєднує в собі і методи митно-тарифного і нетарифного регулювання.

Що конкретно з розглянутого можна апробувати в Україні? Почнемо з загального бюджету. Економічне об'єднання країн має на увазі і ведення єдиної торгової політики, наявність єдиного валютного простору. Між державами-членами не існує так званого митного кордону, є тільки загальна митна межа Союзу. Значить, все надходження від митних платежів, податків і зборів повинні йти і в єдиний бюджет. Це формуватиме резервний бюджет країн-учасниць, який може фінансувати статті, призначені для розвитку економічного потенціалу інтеграційного об'єднання. Крім того, буде сприяти становленню нових промислових і наукомістких проектів, які роблять угруповання більш конкурентоспроможною.

Звернемо увагу на основний метод митно-тарифного регулювання Європейського союзу - митні збори. У тарифі повністю відсутні комбіновані, а в більшості переважають адвалорні мита. В першу чергу вони прості в обчисленні, так як стягуються у відсотках від митної вартості товару, а також забезпечує умови справедливої конкуренції для всіх виробників.

Має місце бути і так званий мегатариф. Це тариф, ставка якого багато в чому перевищує 100-процентну частку. В ЄС це застосовується щодо товарів сільськогосподарської групи. По-перше, в протекціоністських цілях, щоб товарні потоки не були перенасичені імпортною продукцією, а по-друге, для мотивації і збільшення конкурентоспроможності вітчизняного виробника.

З метою реалізації вимог ЄС щодо передач і відповідальності за видачу сертифікатів EUR 1 від Української Торгової Палати до українського митного органу пропонуємо функцію видачі сертифікатів EUR 1 покласти на Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Державної фіскальної служби України та її територіальні підрозділи.

У зв'язку з наявністю розвинутої інфраструктури та матеріально-технічної бази лабораторій реалізація цієї вимоги потребує лише нормативного закріплення зазначеної вимоги ЄС та перепідготовки фахівців в Спеціалізованій лабораторії з питань експертизи та досліджень Держмитслужби для отримання спеціальних знань і навичок при визначенні країни походження товарів.

Іншим актуальним напрямом щодо запобігання й припинення митних правопорушень є проведення органам и виконавчої влади, що реалізують митну політику, контролю на підставі методів аудиту.

До основних чинників, що призводять до поширення контрабанди та шахрайства в сфері митного регулювання, можна зачислити недосконалість нормативно-правового регулювання імпорту товарів та відсутність дієвого контролю за виконанням імпортованих товарів на внутрішньому ринку.

На сучасному етапі пропонується створити багатоступеневу систему контролю за рухом імпортованих товарів з моменту їх ввезення на митну територію України до моменту реалізації споживачу. Зазначена система покликана забезпечити, по-перше, виявлення товарів, що надійшли в Україну контрабандним шляхом, по-друге, сплату суб'єктами господарювання всіх належних податків у повному обсязі, по-третє, виявлення фактів фальсифікації продукції.

Зазначене завдання може бути вирішене в межах митного контролю на підставі і методів аудиту та потребує об'єднання зусиль органів ДФС та правоохоронних органів. А обладнання всіх без винятку торговельних точок касовим и апаратами є нині актуальним завданням.

Вважаємо за необхідне виділити такі пріоритетні шляхи адаптації митно-тарифного регулювання:

1. Провести диференціацію ставок митних платежів (мінімальні ставки мита на продукти, сирець, комплектуючі; найбільші на готові товари). Відповідно створюються більш принагідні умови для виробництва товарів в Україні відносно з імпортом, а також це стимулює до перенесення підприємств на територію України.

Важливим є проведення роботи відносно подальшого зниження ставок ввізного мита на технологічне обладнання, яке не має вітчизняних аналогів, привілей в даному випадку необхідно надавати імпорту високотехнологічного обладнання, вживання якого збільшить конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світовому ринку.

2. Здійснити уніфікацію та провести систематизацію товарної номенклатури згідно до світових стандартів, задля запобіганню декларування товару не за своїм кодом щоб зменшити суми платежів. Це скоротить відсоток ухилення від сплати податків суб'єктами ЗЕД.

3. Зменшити ступінь фіскального навантаження на митні податки. У більшості країн мито здійснює регулюючу функцію, а не фіскальну, тому надходження від сплати імпортного мита складають не більше 0,3% ВВП. У Україні ж навпаки, митна служба якої відіграє вагомий роль в процесі наповнення державного бюджету.

Перевага функцій митних органів України фіскальної функції зменшує потенцію реалізації інших функцій та робить перешкоди у міжнародній співпраці по виявленню та боротьбі з митними правопорушеннями. “Як наслідок, зростають масштаби ухилення від сплати податків, зменшується конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, не приділяється належної уваги розвитку співробітництва на міжнародній арені тощо” [2].

4. Орієнтир на членство в Бернському Союзі, що є об'єднанням страхових компаній, організацій, що створюють умови та координують дії

щодо страхування кредитів у міжнародній торгівлі, реалізують обмін досвідом.

В 2018 р. уряд створив власну експортно-кредитну агенцію (ЕКА). Цей союз спрямує Україну до міжнародних стандартів страхування так як ця сфера є слабо розвиненою в країні. Дані установи, функціонують в багатьох країнах світу та приймають участь у забезпеченні виконання державної діяльності по стимулюванню та сприянню розвитку експорту певної країни [25].

“Вагомим чинником, що впливає на здійснення усіх вище перелічених рекомендованих змін є те, що країнам-членам ЄС і країнам-претендентам митно-тарифну політику «диктує» ЄС. Сьогодні вже відбуваються позитивні зміни в митному законодавстві, але гармонізація митного законодавства України за вимогами ЄС гальмується через надання пріоритету фіскальній функції митних органів, що ускладнює можливість тісної співпраці з країнами ЄС” [25].

Підводячи підсумок, можна сказати, що митно-тарифне регулювання є основним інструментом впливу на економіку як окремої держави, так і союзу.

Для успішного ведення торгівлі, диференціації економіки, стимулювання розвитку виробництва на території України, а також для підвищення конкурентоспроможності товарів на міжнародній арені необхідне вдосконалення методів митно-тарифного регулювання, і що не менш важливо це можливо при правильному аналізі товаропотоків, при ефективному вкладенні коштів в розробку нормативних правових актів, включаючи Єдиний митний тариф, і при активному впровадженні захисних заходів, таких як високі ставки мит на сільськогосподарську продукцію.

Крім цього, важливо відзначити і те, що ключовий етап вдосконалення системи митно-тарифного регулювання – це рівноправне використання і тарифних і нетарифних методів. Митний тариф повинен передбачати певні економічні умови для ведення торгівлі в залежності від рівня розвитку і

потенціалу держави-партнера. Як це і передбачено в ЄС, для нових членів - компенсації, для країн, що розвиваються країн - преференційні режими. На сьогоднішній день Україна знаходиться на початковому етапі, попереду її чекає багато перетворень, особливо що стосуються гармонізації та уніфікації правил в митній сфері.

3.2. Проблемні аспекти УКТ ЗЕД та шляхи удосконалення її використання в процесі митного регулювання в умовах інтеграційних процесів

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України» [27].

У Кіотській конвенції міститься визначення поняття митного контролю як «сукупності заходів, що здійснюються митною службою з метою забезпечення дотримання митного законодавства» [28].

У модернізованому Митному кодексі Європейського Союзу від 2008 р. під «контролем митної влади» розуміються «спеціальні дії, які проводяться для забезпечення реалізації митних та інших правил, що застосовуються до товарів, а саме: огляд товарів, перевірка наявності та правильності заповнення документів, перевірка бухгалтерських рахунків та інших записів, огляд транспортних засобів, багажу та особистих речей, надання офіційних запитів тощо» [49].

Також так само використовується термін «нагляд митної влади», який визначає «сукупність дій митної влади, які проводяться з метою забезпечення реалізації митних та інших правил, що застосовуються до товарів» [41].

Поряд із нормативним визначенням у науковій літературі існує немало підходів до розуміння цього поняття. Так, Мартинюк В. П. розглядає митний контроль як складову митної системи, яка зі свого боку являє «сукупність тарифних і нетарифних інструментів, принципів, форм і методів їх

установлення, зміни чи відміни, механізм, який забезпечує своєчасну та повну сплату митних платежів, відповідальність за порушення митного законодавства, а також державні органи, на які покладено обов'язки реалізовувати політику у сфері державної митної справи” [26, с. 144].

Система митного контролю слугує важливим інструментом забезпечення економічної безпеки держави в правовому та економічному контексті, що дає змогу гарантувати реалізацію національних інтересів української держави. Відповідно до цього формується митна система країни, і важливу роль у цьому процесі повинні відігравати державні органи влади. Відповідно це зумовлює потребу пошуку шляхів покращення державного управління митним контролем України.

У сучасних умовах відбуваються незворотні процеси інтеграції економічної системи України до міжнародної фінансової та економічної систем, і саме в такому руслі реалізуються ринкові відносини в країні, трансформуються економічні відносини між суб'єктами. Саме це обумовлює особливу актуальність вирішення проблеми організації та проведення митного контролю. Особливий акцент слід поставити на питанні правопорушень у зазначеній сфері.

Так, у процесі реалізації митних правовідносин найбільш поширеними є наступні правопорушення:

- витрачання фінансових ресурсів держави не за цільовим призначенням;
- недоотримання коштів до бюджетів унаслідок фінансових махінацій та правопорушень у процесі перетину митного кордону української держави;
- маніпуляції із цінами та вартістю активів при веденні бухгалтерського обліку;
- недотримання правових норм, які стосуються штатної дисципліни працівників митних органів, а також норм щодо оплати праці;
- завищення обсягів та вартості наданих послуг суб'єктами, зайва оплата за них тощо.

Наявність таких порушень свідчить про низьку ефективність системи митного контролю та її неспроможність результативно виконувати свої функції. Ці та багато інших правопорушень є наслідком проблем, які існують в українському суспільстві. Зокрема, мова йде про зловживання митними органами своїми повноваженнями, порушення ними законодавства та недовіра методологічного забезпечення реалізації ними своїх функцій.

Такі дії призводять до наступного:

- дублювання та виконання паралельних функцій органами митного контролю внаслідок неналежної координації своїх дій та взаємодії між ними;
- внаслідок цього порушення гармонійної роботи між даними інституціями;
- незадовільність профілактичних дій органів митного контролю та недостатня увага до цього;
- неможливість у багатьох випадках результативно реалізувати цілі та завдання митного контролю за рахунок відсутності єдиної інформаційної системи митного контролю;
- організаційна система митного контролю демонструє свою неефективність та громіздкість.

Усі перераховані проблеми та правопорушення як їх наслідок породжені багатьма чинниками, визначальним з яких є незадовільний рівень аналітики в низових ланках інституційного забезпечення здійснення митного контролю в Україні.

Неналежний рівень інформатизації державних органів митного контролю та їх взаємодії, а також у багатьох випадках відсутність можливості доступу митних органів до необхідних реєстрів негативним чином впливає на якість, достовірність та оперативність виконання ними покладених на них завдань. Такі види митного контролю, як попередній, поточний та наступний, на даний час не відповідають один одному та не є взаємоузгодженими.

У свою чергу це веде до розбалансованості системи контролюючих органів у митній сфері та відсутності в Україні систематизованого та гармонійного контролю загалом. Це потрібно розцінювати як проблему комплексного характеру, яка має вплив на низку сфер суспільного життя та свідчить про відсутність превентивних характеристик стосовно митного контролю. Це означає, що митний контроль стоїть на слабких позиціях щодо запобігання правопорушень, які стосуються кругообіг у фінансових ресурсів у бюджетній сфері та наповнення коштами бюджетів різних рівнів. У сучасних умовах митні контролюючі органи спрямовані на реалізацію каральних функцій, але аж ніяк не попереджувальних чи виховних у напрямі мінімізації правопорушень в митній сфері.

Значною проблемою, яка поширюється на усі сфери життєдіяльності української держави, є недосконалість нормативноправового забезпечення усіх процесів, які спостерігаються в національній системі. Це стосується і митної сфери та роботи митних органів, функції яких часто дублюються та повторюються.

Результатом цього є звичка перекладати відповідальність одних інституцій на інші, що зумовлює негативні результати функціонування митної сфери в цілому. Покращення державного управління митним контролем в Україні потрібно реалізовувати в безпосередній взаємодії із громадськістю, щоб запобігти таким розповсюдженим правопорушенням, як поширення схем незаконного обігу товарів та контрабанди, відповідно до чого отримуються надприбутки порушниками митного кордону.

Також необхідно акцентувати увагу на необхідності виведення з тіні товарообігу товарів, що імпортуються з-за кордону.

Щоб убезпечити державу та населення від цих незаконних дій, необхідно здійснити наступне:

- переймати кращий досвід та напрацювання розвинених країн із даного питання;

– використовувати в практиці здійснення митного контролю ті стандарти, які схвалені митними та податковими адміністраціями розвинених країн;

– на цій основі розробити та обґрунтувати використання тих складових, які доцільно використовувати в процесі реалізації митного контролю в Україні;

– гармонізація підходів до здійснення контролю у напрямі підвищення результативності контрольних дій на митній території без урахування виконавчих або адміністративних витрат у процесі реалізації функцій та завдань контрольних органів.

Слід наголосити на тому, що існує проблема ефективної координації діяльності органів, що здійснюють митний контроль, а також проблема прискорення здійснення контрольних процедур. Це вимагає узгодження української законодавчої бази з міжнародними стандартами. Також тут потрібно зосередити увагу на необхідності активного впровадження попереднього митного контролю та покращенні організаційних підходів до реалізації контрольних функцій. Поряд із цим необхідно удосконалити митні процедури для пришвидшення проходження митного оформлення, контролю та інших формальностей на кордоні.

Висновки до розділу 3

Удосконалення державного управління митним контролем України потребує прискіпливої уваги та реалізації на рівні держави наступних дій, які допоможуть ефективніше виявляти правопорушення в досліджуваній сфері, розробляти методи та підходи до їх усунення та мінімізації, а також відшкодовувати збитки, які з'являються в процесі порушень законодавства:

- покращити ресурсне забезпечення митного контролю в Україні;
- оптимізувати повноваження та функції контролюючих органів та на цій основі покращити організаційне забезпечення системи митного контролю в цілому;
- організувати роботу митної служби таким чином, щоб вона могла оперативного, кваліфіковано та адекватно відповідати на суспільні виклики і забезпечувати належні контрольні процедури в напрямі захисту державного кордону;
- уніфікувати нормативно-правову базу щодо митного контролю у напрямі прозорості діяльності контролюючих органів.

Для успішного здійснення торгівлі, диференціації економіки, стимулювання розвитку підприємництва на території України, а також для підвищення конкурентоспроможності товарів на міжнародній арені необхідне вдосконалення методів митно-тарифного регулювання. Успіх можливий лише при проведенні правильного аналізу товаропотоків, при ефективному вкладенні коштів в розробку нормативних правових актів, включаючи Єдиний митний тариф, і при активному впровадженні захисних заходів, таких як високі ставки мит на сільськогосподарську продукцію.

Ключовим етапом вдосконалення системи митно-тарифного регулювання – є рівноправне використання і тарифних і нетарифних методів. Митний тариф повинен передбачати певні економічні умови для ведення торгівлі в залежності від рівня розвитку і потенціалу держави-партнера. Як це і передбачено в ЄС, для нових членів – компенсації, для країн, що розвиваються країн – преференційні режими.

ВИСНОВКИ

Гармонізована система опису та кодування товарів, як основа більшості митних тарифів різних країн, є невід'ємним елементом регулювання зовнішньоекономічної діяльності цих країн. Таким чином, прийнявши ГС за основу, світова спільнота зробила ще один крок на шляху зняття перешкод вільному переміщенню товарів. країн, що входять до митного союзу, та інших цілей.

Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності ґрунтується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів Світової митної організації та на єдиній Товарній номенклатурі зовнішньоекономічної діяльності Співдружності Незалежних Держав.

Гармонізованій системі опису та кодування товарів, а й повнота надходжень коштів у федеральний бюджет, забезпечення дотримання заходів нетарифного регулювання та об'єктивність митної статистики. Все це і зумовило необхідність поглибленої підготовки в галузі 7 класифікації товарів відповідно до ТН ЗЕД ТЗ та контролю класифікаційного коду для підвищення ефективності митної справи.

Використання УКТ ЗЕД що побудована на принципах Гармонізованої системи опису та кодування Всесвітньої митної організації визначає такі прерогативи:

- відбувається спрощення міжнародних торговельних переговорів та врегульовуються торговельні спори;
- спрощується акумулювання, порівняння і аналіз даних торговельної статистики;
- відбувається значна заощадливість, оскільки можна уникнути перекласифікації товарів при перетинанні кордону між державами або при переході від одного виду економічної діяльності до іншого (наприклад, виробництво, транспортування, експорт);

- з'являється перспектива стандартизації торговельної документації і даних, які є важливими для електронного обміну показниками між різними країнами або різними видами діяльності (наприклад, митниця – транспорт – страхування – банк).

Опис товарів не ґрунтується на митній номенклатурі і це значно впливає на запровадження окремих заходів, які позначаються на імпорті або експорті.

Таким чином, до цих товарів не застосовуються традиційні методи тарифної класифікації. Зокрема, це стосується переліків подвійного призначення. Зазначені у таких переліках товарів коди УКТ ЗЕД мають довідковий характер.

Провівши дослідження стану адміністрування митних платежів в Україні у період 2018-2020 рр., ми проаналізували найбільш бюджетоутворюючі групи та позиції товарів відповідно до УКТ ЗЕД. Ми виявили недоліки, які виникають при адмініструванні митних платежів, серед яких є: правильність класифікація товарів, правильність визначення митної вартості та декларування країни походження товарів, які значною мірою впливають на визначення величини митних платежів, та обґрунтували необхідність удосконалення роботи органів Державної митної служби України з метою спрощення здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання.

Аналіз даних показав, що митними органами проводиться значна роз'яснювальна робота серед суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з питань митного оформлення, декларування, порядку отримання попередніх рішень з приводу класифікації та країни походження товарів, прав стосовно здійснення адміністративного оскарження рішень митних органів, надання консультацій з митної справи. Вдосконалюючи та гармонізуючи взаємовідносини між митними органами та суб'єктами ЗЕД можна досягнути значної ефективності адміністрування митних платежів.

Також, слід зазначити, що вдосконалення державного управління митним контролем України потребує прискіпливої уваги та реалізації на рівні держави наступних дій, які допоможуть ефективно виявити правопорушення в досліджуваній сфері, розробляти методи та підходи до їх усунення та мінімізації, а також відшкодовувати збитки, які з'являються в процесі порушень законодавства:

- покращити ресурсне забезпечення митного контролю в Україні;
- оптимізувати повноваження та функції контролюючих органів та на цій основі покращити організаційне забезпечення системи митного контролю в цілому;
- організувати роботу митної служби таким чином, щоб вона могла оперативного, кваліфіковано та адекватно відповідати на суспільні виклики і забезпечувати належні контрольні процедури в напрямі захисту державного кордону;
- уніфікувати нормативно-правову базу щодо митного контролю у напрямі прозорості діяльності контролюючих органів.

Крім цього, важливо відзначити і те, що ключовим етапом вдосконалення системи митно-тарифного регулювання – є рівноправне використання і тарифних і нетарифних методів. Митний тариф повинен передбачати певні економічні умови для ведення торгівлі в залежності від рівня розвитку і потенціалу держави-партнера.